

ΠΗΝΕΛΟΠΗ GANDHI

Αποτυπώσεις της Ένωσης στα Κρητικά Υφαντά. Από την Φλωρεντίνη Καλούτση στην Αποστολή Πηνελόπη Gandhi

Εισηγήτριες: κ. Βαρβάρα Τερζάκη Παλλήκαρη & κ. Λουίζα Καραπιδάκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εισήγηση στο πρώτο μέρος, εστιάζει στην προβολή κρητικών υφαντών από την Επανάσταση του 1866 έως και την περίοδο της Αυτονομίας στην Κρήτη, μέσα από τα οποία φαίνεται το πώς προσέλαβαν και φιλοτέχνησαν οι γυναίκες της Κρήτης τα γεγονότα που οδήγησαν στην Ένωση με την Ελλάδα. Πρόκειται για μια νέα, προσέγγιση εντασσόμενη στο πλαίσιο της μικροϊστορίας, καθώς τα υφαντά αυτά εκλαμβάνονται ως βιωμένη ιστορία και επιτρέπουν να ακουστεί η φωνή των γυναικών εκείνης της εποχής, που από βουβά πρόσωπα αναδεικνύονται σε πρόσωπα που παρακολουθούν, συζητούν, επιλέγουν και εξιστορούν με την τέχνη τους και με την σαΐτα του Αργαστηριού τους ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα από την πορεία της Κρήτης προς την Ένωση.

Στο δεύτερο μέρος της εισήγησης γίνεται αναφορά στο έργο της Ρεθυμνιώτισσας καλλιτέχνιδας, Φλωρεντίνης Καλούτση, που εισήγαγε στην υφαντική τέχνη της Κρήτης νέα μοτίβα εμπνευσμένα από την μινωική τέχνη. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι πρόκειται για την περίοδο των μεγάλων ανασκαφών της Κνωσού από τον Έβανς, που έφεραν στο φως την μινωική τέχνη.

Επίσης, θα αναφερθούμε και στο έργο της Αποστολής Πηνελόπης Gandhi που προτρέπει τις γυναίκες, στις μέρες μας, να ασχοληθούν με την υφαντική τέχνη, επανεισάγοντας σε αυτήν θέματα ιστορικά προσδιορισμένα.

Κοινό στοιχείο σε όλες αυτές της περιπτώσεις είναι η παλινόρθωση του ρόλου της γυναίκας που γράφει ιστορία μέσα από την τέχνη της υφαντικής.

1.0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην πορεία της έρευνάς μας θέσαμε τα εξής ερωτήματα:

α. ποια είναι τα θέματα που επιλέγονται σε αυτά τα δημιουργήματα της υφαντικής τέχνης;

β. ποιες είναι οι γυναίκες που τα ύφαιναν;

γ. αποτυπώνεται και με ποιο τρόπο η ιστορία της περιόδου πάνω στα κρητικά υφαντά;

Αναφερόμαστε στην υφαντική της Κρήτης σε μια περίοδο κρίσης και μετάβασης, όπου όλα αλλάζουν, η επαφή με την Ευρώπη είναι στενή, οι επισκέψεις κεντροευρωπαϊών συχνές, τα έντυπα της μόδας ευρέως διαδεδομένα και η βιομηχανική επανάσταση στην Ευρώπη έχει ήδη αλλάξει τα κοινωνικά δεδομένα και κυρίως τη θέση της γυναίκας. Προπάντων θέλουμε να επισημάνουμε ότι η ιστορία, η πολιτική και η κοινωνική πραγματικότητα φαίνεται να επηρεάζουν τις γυναίκες της Κρήτης της εποχής, που επιδιώκουν να μεταφέρουν την πραγματικότητα πάνω στην πιο αγαπημένη τους, αλλά και πιο χρονοβόρα δραστηριότητα, την υφαντική.

2.0. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

Η προσέγγιση που εδώ ακολουθούμε είναι κυριολεκτικά μια νέα προσέγγιση. Αναφερόμενοι στο γεγονός της Ένωσης, χρησιμοποιούμε συνήθως τεκμήρια, είτε επίσημα (ψηφίσματα, αποφάσεις, πρακτικά της Κρητικής Βουλής, αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων, αποφάσεις των πληρεξουσίων κ.ά.), είτε από τον τύπο της εποχής, εφημερίδες, περιοδικά κ.α.

Όμως δεν είχε συμπεριληφθεί στο πλαίσιο μιας ουσιαστικής και συνολικής εκτίμησης του γεγονότος της Ένωσης, η σιωπηρή εργασία των γυναικών, συγκεκριμένα υφαντριών, γιατί οι μελετητές θεωρούσαν μέχρι τώρα τα υφαντά, ως μια απλή έκφραση της λαϊκής τέχνης.

Η αποτύπωση της Ένωσης στο Κρητικό υφαντό και η επιλογή των θεμάτων που απεικονίζονται σε αυτό μας δίνει μια νέα ματιά στον κόσμο της εποχής που μέχρι τώρα δεν γνωρίζαμε: Είναι η ματιά της γυναίκας της Κρήτης, η οποία σιωπηρά παρακολουθούσε, και αφουγκραζόταν τα ιστορικά, πολιτικά και κοινωνικά δρώμενα και με την τέχνη της τα μετέφερε πάνω στο υφαντό της.

Με την αποτύπωση ιστορικών θεμάτων από τις γυναίκες της εποχής η υφαντική καθίσταται μια σημαντική πηγή για τη μικροϊστορία της περιόδου Ένωσης. Ταυτόχρονα αναδεικνύεται η ιδιαίτερη φωνή της γυναίκας και μέσα από τη ιερή τέχνη της υφαντικής συντελείται η παλινόρθωση του ρόλου της, ως μέλους της κοινωνίας, που μέσα από τις δικές της ατραπούς πρόσληψης της καθημερινότητας αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα της εποχής της.

Μέσα από τις δημιουργίες της, είτε αυτό είναι κέντημα, είτε αυτό είναι ύφανση, είτε οποιαδήποτε άλλη εργασία, φαίνεται να καταγράφει όλα τα σημαντικά γεγονότα, που συμβαίνουν γύρω της και κάνει τη δική της εκτίμηση και ανάλυση.

3.0.ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

Στην ανάλυση που ακολουθεί επιλέξαμε ορισμένα υφαντά με ιστορικά θέματα από την περίοδο της Ένωσης, για να απαντήσουμε στο τρίτο κατά σειρά ερώτημα που θέσαμε παραπάνω, δηλαδή αν η υφαντική μπορεί να παίξει και ένα ρόλο τεκμηριωτικό στη μελέτη των γεγονότων της εποχής από την πλευρά των αθόρυβων πρωταγωνιστών και ειδικότερα της γυναίκας.

Πρόκειται για τα υφαντά:

- α. Το υφαντό της Καλογριάς (χρονολογημένο στα χρόνια του Αρκαδίου)
- β. Παραλλαγές υφαντών με θέμα τον πρίγκιπα Γεώργιο και τον Βενιζέλο.
- γ. Υφαντά με σημαίες της εποχής
- δ. Υφαντά, όπου απεικονίζονται ναύαρχοι, πλοία, σύμβολα, ακόμη και το τραπέζια φιλοξενίας... για την υπογραφή της σύμβασης.

Τα παραπάνω υφαντά έχουν επιλεγεί μέσα από μια τεράστια συλλογή έργων που κατασκευάστηκαν την περίοδο πριν την Ένωση, την περίοδο της Αυτονομίας και αμέσως μετά την Ένωση, με κριτήριο το πόσο εύγλωττα αποτυπώνουν για το θεατή τη συγκεκριμένη εποχή. Προτιμήθηκαν δε δείγματα υφαντικής που έχουν αφηγηματικές και ανθρωπόμορφες παραστάσεις.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι η αφηγηματική διάθεση των γυναικών μέχρι τότε απαντάται μόνον στο κέντημα, ενώ στην υφαντική, τα συνήθη μοτίβα έχουν κυρίως γεωμετρική μορφή.

3.1. Υφαντό πρώτο (Καλογριάς)

Το πρώτο υφαντό είναι το υφαντό της Καλογριάς, που ανήκει στη συλλογή του Ιστορικού & Λαογραφικού Μουσείου Ρεθύμνης. Σύμφωνα με την παράδοση, η υφάντρια ήταν αρραβωνιασμένη, αλλά κατά την περίοδο της μεγάλης Επανάστασης ο μνηστήρας της σκοτώθηκε στην μάχη.

Εκείνη κρύβει τον πόνο της στο υφαντό της και αφού το ολοκληρώσει αφιερώνει τη ζωή της στο μοναστήρι. και έτσι χρονολογείται.

Πρόκειται για ένα γεγονός, το οποίο αποκαλύπτει την άρρηκτη σχέση της γυναίκας με την υφαντική τέχνη και αναδεικνύει τη δύναμη ανάμεσα στην Κρητική παράδοση και την χειροτεχνική καλλιτεχνική δημιουργία.

Σ' αυτό το Υφαντό κυριαρχούν τα γεωμετρικά σχέδια.

Πέρα από τις τεχνικές για τις οποίες θα μπορούσε κανείς να μιλήσει πολύ περισσότερο, οι ρόμβοι και οι γραμμές έχουν συμβολισμούς, στους οποίους διακρίνει κανείς ενδεχομένως, έναν κώδικα σιωπηρής προσευχής, τον κώδικα της υφάντριας. Τα γεωμετρικά μοτίβα του ιστορικού αυτού υφαντού, οι κάθετες, οριζόντιες, παράλληλες γραμμές μαζί με τα εντυπωσιακά χρώματα αφηγούνται τον καημό και τον πόνο αυτής της γυναίκας, η οποία βρήκε στην υφαντική διέξοδο και λύτρωση: άλλωστε ένα υφαντό, λόγω της αυτοσυγκέντρωσης, που απαιτεί η δημιουργία του είναι καταφυγή, γιατρεύει καημούς και πίκρες, αλλά συγκεντρώνει και την ομορφιά, την πίστη και τα όνειρα της υφάντριας. Τα γεωμετρικά μοτίβα μπορούν να συνδεθούν με μια γενικότερη φιλοσοφία και στάση ζωής, κοινωνικής, οικογενειακής, και έχουν άμεση σχέση με την ανατροφή της γυναίκας της εποχής. Οι σταθερές γραμμές και τα σχήματα αυτά υποδουλώνουν έναν χαρακτήρα οργανωμένο και σταθερό και ουσιαστικά παραπέμπουν σ' ένα πλαίσιο αρχών και κωδικών συμπεριφοράς ξεχωριστών για τον άνδρα και για τη γυναίκα. Με άλλα λόγια, τα γεωμετρικά μοτίβα, που υφαίνονται από τις γυναίκες αντανakλούν μια ζωή αυστηρή, μια σκέψη γεωμετρική. Έτσι αποκαλύπτουν την κοινωνικοποίηση των γυναικών μέσα στον κόσμο όπου καλούνται να αναθρέψουν και να προστατεύσουν τα μέλη της οικογένειάς τους.

3.2. Υφαντό δεύτερο (εικονίζεται ο πρίγκιπας Γεώργιος, Ύπατος Αρμοστής Κρήτης, 1898). Αυτό το υφαντό δεν έχει γεωμετρικό διάκοσμο, αλλά η υφάντρια έχει αποτυπώσει τα πρόσωπα της ιστορίας, τους πρωταγωνιστές, αφήνοντας στην άκρη τα γεωμετρικά μοτίβα. Δηλαδή, η δημιουργός δεν υφαίνει απλά, αλλά «εξιστορεί» το μεγάλο γεγονός της Αυτονομίας της Κρήτης.

Εδώ έχουμε πλέον τους μεγάλους πρωταγωνιστές, τον Βενιζέλο και τον πρίγκιπα Γεώργιο, ο οποίος έρχεται ως εντολοδόχος των Μεγάλων Δυνάμεων. Ο πρίγκιπας Γεώργιος, δευτερότοκος γιός του βασιλιά της Ελλάδος, κωδικοποιεί – συμβολίζει το όνειρο της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Μέσα στη φαντασία της κρητικής υφάντριας ο πρίγκιπας δε θα μπορούσε να αναπαρασταθεί παρά ως μια τεράστια μορφή που σηκώνει στους ώμους της όλο αυτό το βάρος και το αίμα αγώνων πολλών αιώνων. Άρα το μεγάλο μέγεθος με το οποίο αποδίδεται η μορφή του Γεωργίου κωδικοποιεί αυτό το γεγονός, αλλά και την προσδοκία για την ανάληψη της ευθύνης από τον πρίγκιπα, ο οποίος για να οδηγήσει την Κρήτη σε μια περίοδο ευημερίας.

Επιπλέον η μορφή του πρίγκιπα Γεωργίου σχετίζεται με μια μεγάλη μορφή της χριστιανικής παράδοσης στην Κρήτη, τον άγιο Γεώργιο. Στις λαϊκές αποδόσεις συνήθως ο Αϊ Γιώργης είτε καβαλάρης, είτε πεζός παρουσιάζεται να έχει τεράστιες διαστάσεις σε σχέση με τα υπόλοιπα πρόσωπα προκειμένου να τονιστεί η λατρεία του πιστού στο πρόσωπο του.

Δεν μπορούσε λοιπόν παρά η υφάντρια της Κρήτης να ταυτίσει εικονογραφικά τον πρίγκιπα Γεώργιο με τον άγιο Γεώργιο, και ήταν πολύ φυσικό γι' αυτήν να τον αποδώσει με χαρακτηριστικά που ήδη η θρησκευτική λαϊκή παράδοση απέδιδε στον άγιο Γεώργιο. Ο πρίγκιπας Γεώργιος περιβάλλεται από αξιωματούχους και στρατιώτες, υποστηρικτές και υπασπιστές: δίπλα του οι αξιωματικοί με τα σπαθιά και τις στολές τους, κάτω οι στρατιώτες με τα όπλα και όλοι μαζί ταγμένοι κάτω τις διαταγές του παρουσιάζονται να στηρίζουν με σύμπνοια ένα κοινό στόχο.

Ο πρίγκιπας εδώ ενσαρκώνει τη σημαντική πολιτική και συνταγματική αποδοχή που έγινε στο πρόσωπο του. Ενώ, το γεγονός ότι καταλαμβάνει το κέντρο του υφαντού ως κύρια φιγούρα δηλώνει και τη συνταγματική δύναμη που του δόθηκε σύμφωνα με το Α΄ Κρητικό Σύνταγμα. Η υφάντρια αποδίδει με τον καλύτερο τρόπο, οπτικοποιεί αυτό που το κρητικό Σύνταγμα του 1899 αναφέρει, ότι δηλαδή ο πρίγκιπας Γεώργιος ως Ύπατος Αρμοστής συγκεντρώνει όλες τις εξουσίες στο πρόσωπό του με ένα στόχο, να οδηγήσει την Κρήτη προς την Ένωση. Οι υπουργοί, οι αξιωματικοί και όλος ο πολιτικός και στρατιωτικός μηχανισμός στην πραγματικότητα γίνεται εκτελεστικό όργανο των αποφάσεων του. Κι αυτό γίνεται φανερό στο υφαντό μέσα από την απόδοση των μορφών των αξιωματικών και των στρατιωτών σε μικρότερο μέγεθος σε σχέση με τον πρίγκιπα. Οι στρατιώτες είναι ξένοι, είναι τα «ειρηνευτικά» στρατεύματα για την επιβολή της δημόσιας τάξης στην Κρήτη, όπου ακόμη συμβιώνουν δύο στοιχεία, το χριστιανικό που είναι το μεγαλύτερο και το μουσουλμανικό.

Άρα, η απόδοση του στρατιωτικού ρόλου του πρίγκιπα μέσα από το Υφαντό υποδηλώνει και αυτήν ακριβώς την πτυχή.

3.3. Υφαντό τρίτο (η μορφή του Ελευθερίου Βενιζέλου) Η υφάντρια ως δημιουργός καταγράφει γεγονότα κορυφής, όπως είναι ο πολιτικός βίος και η πολιτεία του Ελευθέριου Βενιζέλου πολύ πριν από την Ένωση, όταν ακόμα ήταν νεαρός δικηγόρος και Βουλευτής στα Χανιά.

Όλη αυτή η μακρά ιστορία είναι γνωστή στον Κρητικό λαό, τόσο στους άνδρες, όσο και στις γυναίκες. Οι αγώνες του Βενιζέλου για την Ένωση, που αρχίζουν από το Ακρωτήριο και συνεχίζονται την περίοδο της Αυτονομίας, αλλά και το Κίνημα της Θερίσου, καταγράφονται και αποτυπώνονται πάνω στα Κρητικά υφαντά. Το πρόσωπο του Βενιζέλου, σε νεαρή ή μεγαλύτερη

ηλικία, δεν θα μπορούσε παρά να βρει τη θέση του στη λαϊκή τέχνη της εποχής. Η δημιουργός στο υφαντό αυτό φαίνεται να γνωρίζει τη μακρά πορεία του Βενιζέλου και τη φυσιογνωμία του ως επαναστάτη και τον αποτυπώνει πιστά στο έργο της, κατασταλαγμένο, ώριμο, ύστερα από την επίτευξη της Ένωσης, και όλο τον αγώνα που έκανε όλα αυτά τα σκληρά χρόνια. Είναι ο πολιτικός, ο οποίος έχει επιτύχει οριστικά το στόχο του, έχει οδηγήσει την Κρήτη στην Ένωση, ο παγκοσμίως αναγνωρισμένος ηγέτης και αυτό τον διαφοροποιεί όχι μόνο ως πρόσωπο, αλλά και ως μήνυμα κάτι που φαίνεται να το κατανοεί στο έργο της η υφάντρια. Σε σύγκριση με το προηγούμενο υφαντό, όπου ο πρίγκιπας Γεώργιος παριστάνεται ολόσωμος, παρατηρούμε εδώ ότι ο Βενιζέλος απεικονίζεται μόνον ως μπούστο.

Για την Ένωση ήταν απαραίτητη μια κεφαλή, ένας άνθρωπος που σκέφτεται, ένας άνθρωπος, ο οποίος είναι ικανός να χειριστεί διπλωματικά τα γεγονότα. Αυτό αποδίδεται πάνω στο υφαντό με την απεικόνιση της κεφαλής, όχι ολόκληρου του σώματος, του Βενιζέλου. (Γιατί αν η στρατηγική δεν αποδίδεται με το κεφάλι, πώς αλλιώς μπορεί να αποδοθεί;)

3.4. Υφαντό τέταρτο (με σημαίες-πλοία-ναύαρχοι-σύμβολα-τραπέζι σύμβασης) Οι Μεγάλες Δυνάμεις αποτυπώνονται μέσα από τις ανθρώπινες μορφές, σημαίες και σύμβολα πάνω στο υφαντό. Οι υφάντριες αποδίδουν τις τέσσερις Μεγάλες Δυνάμεις μέσα από τους ναυάρχους/ αξιωματούχους, τις σημαίες των κρατών που εκπροσωπούν και τα πλοία τους. Οι γυναίκες αυτές δεν ύφαιναν απλά, αλλά έγραφαν την ιστορία με τη σαίτα τους. Οι ιστορικές αυτές γνώσεις έφταναν σε αυτές από περιγραφές κυρίως των ανδρών, που έρχονταν συχνότερα σε επαφή με τα γεγονότα και βεβαίως τα συζητούσαν μεταξύ τους. Τα νέα φθάνουν σ' όλους, αλλά αυτό που προσλαμβάνει η γυναίκα – υφάντρια από αυτήν την ιστορική και πολιτική πραγματικότητα το καταγράφει επικεντρώνοντας στο κύριο γεγονός και σε αυτό που την έχει περισσότερο εντυπωσιάσει. Κυρίως την απασχολεί να μεταφέρει μια όμορφη εικόνα στο έργο της, που θα καταγράφει την πραγματικότητα αλλά και θα στολίζει περισσότερο και το υφαντό της.

Όλα είναι απολύτως υπολογισμένα στο υφαντό και η παραμικρή γραμμή και η παραμικρή κλωστή. Χωρίς λοιπόν τίποτα το περιττό και άστοχο, επιλέγει η υφάντρια και αποδίδει το κύριο στοιχείο που είναι πράγματι οι σημαίες, τα πλοία και οι αξιωματούχοι. Τα σύμβολα αυτά μέσα στο νέο αφηγηματικό πλαίσιο της υφαντικής αποκτούν άλλη σημασία πιο ιστορική και αποδεικνύουν την πολιτικοποίηση της γυναίκας της εποχής.

Θα πρέπει τέλος να γίνει ιδιαίτερη μνεία σε ένα υφαντό που έγινε αμέσως μετά την Ένωση και το οποίο φέρει τις δύο σημαίες ξηράς και θαλάσσης και στη μέση το Στέμμα του Βασιλείου της Ελλάδας. Σε αυτό η υφάντρια

αποδίδει το μεγάλο γεγονός της Ένωσης με αυστηρά συμβολικό τρόπο, χωρίς πρόσωπα, μόνο το σύμβολο της σημαίας καθώς η σημαία παίζει καθοριστικό ρόλο: οι Κρητικοί επαναστάτες, άλλωστε, έκαναν ολόκληρο αγώνα για να στήσουν στα κάστρα και τις κορφές την ελληνική σημαία και όχι τις ξένες σημαίες των Μεγάλων Δυνάμεων ή την τουρκική σημαία που δήλωνε την υποτέλεια της Κρήτης στον Σουλτάνο. Ήδη από την περίοδο του Ακρωτηρίου η ελληνική σημαία και όχι η σημαία της Κρητικής Πολιτείας με το κόκκινο αστέρι, που είναι η σημαία της επικυριαρχίας και της υποδούλωσης, ήταν για τους Κρητικούς το σώμα τους. Η σημαία συμβολίζει όλους τους αγώνες της Κρήτης με την Ελλάδα, άρα για την υφάντρια είναι ένα από τα βασικότερα, αν όχι το κύριο ιστορικό σύμβολο. Στις περισσότερες των περιπτώσεων οι υφάντριες της Κρήτης υφαίνουν την ελληνική σημαία. Σπανίως απεικονίζουν άλλες σημαίες, όπως π.χ. τη σημαία της Κρητικής Πολιτείας, που συνυπήρξε στην Κρήτη με τις σημαίες των προστάτιδων δυνάμεων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι γυναίκες της εποχής τις σημαίες και τα άλλα σύμβολα που επιλέγουν στα υφαντά τους, τα αντέγραφαν από τις καρτ ποστάλ, τις φωτογραφίες και τα περιοδικά που τον καιρό αυτό κυκλοφορούσαν. Πολλά κορίτσια της αστικής και ανώτερης κοινωνικής τάξης εκείνη την εποχή έστελναν καρτ ποστάλ από την Κρήτη (π. χ. είναι γνωστή η μεγάλη συλλογή με καρτ ποστάλ που κατείχε η κόρη του υποπρόξενου της Ρωσίας στο Ρέθυμνο, η Σοφία Χατζηγηρηγοράκη του Γεωργίου).

4.0. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το δεύτερο σκέλος αυτής της εισήγησης αφορά αυτό που αναφέρεται στον υπότιτλό της: «Από την Φλωρεντίνη Καλούτση στην Πηνελόπη Gandhi.» Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η Φλωρεντίνη Καλούτση ζει στην Κρήτη σε μια περίοδο μεταβατική και εξαιρετικών συγκυριών: είναι η εποχή που ξεκινούν οι προσπάθειες των Κρητών να ανασκάψουν αρχαιολογικούς χώρους για να ανακαλύψουν το παρελθόν τους. Η καλλιτέχνις Φλωρεντίνη Καλούτση βρίσκεται κοντά στον Έβανς και τους ανθρώπους που φέρνουν στο φως το λαμπρό και στέρεο παρελθόν της Κρήτης. Ήταν σημαντικό για έναν Κρητικό να ανατρέχει στο παρελθόν, να το επικαλείται, να το προβάλλει και εν ονόματι αυτού του παρελθόντος να λέει ότι δεν είναι δυνατόν αυτός ο τόπος που γέννησε τον Μίνωα να είναι υπόδουλος. Αυτήν την εποχή έρχεται ο Έβανς για να δώσει στους Κρητικούς ως πραγματικότητα αυτό που υπήρχε στους μύθους τους.

Αυτό το αντιλαμβάνεται η ρεθυμνιάτισσα Φλωρεντίνη Σκουλούδη-Καλούτση που μεγαλωμένη στην Κρήτη, αλλά σπουδασμένη στο Λονδίνο,

ζει και αναπνέει την εποχή της μεγάλης αναδημιουργίας. Έρχεται λοιπόν ως μέντορας, ως διαμεσολαβητής μεταξύ μύθου και πραγματικότητας για τον κόσμο των γυναικών, αντιγράφει τα Μινωικά μοτίβα και τους λέει :«Μα εδώ έχουμε μια μεγάλη Ιστορία, αποτυπώστε την! Είναι η ιστορία μας, είναι η μινωική Κρήτη μας». «Τώρα δεν είναι μόνο ο Ερωτόκριτος, είναι και ο Μίνωας και η Αριάδνη, είναι αυτά τα παλάτια, τα ισχυρά, ιερά σύμβολα τους, ξεσηκώστε τα, υφάνετε τα και ντυθείτε την ιστορία σας! Γιατί είναι το παρελθόν που αγνοούσατε, είναι η ιστορία σας και έχετε χρέος ως γυναίκες που αναθρέφετε ήρωες και παιδιά να υφάνετε το μέλλον».

Αυτό το παρελθόν ανατροφοδοτεί όλη την πορεία των ανθρώπων της Κρήτης από δω και πέρα. Σ' αυτήν την Κρητική Πολιτεία οι Κρητικοί έχουν ανάγκη από μια αληθινή ιστορία, ως απόγονοι του Μίνωα, για να πείσουν τα ανακτοβούλια της Ευρώπης, για την υπόθεση της Ένωσης.

Η Φλωρεντίνη δεν αφηγείται μόνο την πρόσφατη ιστορία στο υφαντό, αλλά και τη μακρά ιστορία του Μίνωα, όπως αποκαλύπτεται από τα πανίερα σύμβολα των αγγείων και των τοιχογραφιών, τα οποία αποδίδει πάνω στο πανί, γιατί η ιστορία για εκείνη είναι μια, διαρκής, αδιάσπαστη. Είτε αποτυπώνει τον Μίνωα, είτε τους επαναστάτες της Κρήτης, είναι ένα και το αυτό, ανήκει στο ιστορικό σύμπαν του νησιού που έχει χρέος να το μεταφέρει στην υφάντρια. Στις μέρες μας έρχεται η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi για να μας θυμίσει την πλούσια πολιτιστική μας κληρονομιά. Η επιστροφή στην ιερή τέχνη της υφαντικής που προτείνει η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi, είναι εξαιρετικά σημαντική.

Η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi ουσιαστικά ενώνει δύο κόσμους, το δυτικό με τον ανατολικό, μέσα από δυο πρόσωπα που το ένα είναι μυθικό και το άλλο πραγματικό, αλλά που η ιστορία τα έχει καταστήσει και τα δυο μυθικά. Μέσα από το στημόνι και το νήμα , προσπαθεί να τα ενώσει και να υπογραμμίσει για άλλη μια φορά ότι η υφαντική τέχνη μπορεί να διαδραματίσει έναν καθοριστικό ρόλο στη ζωή των γυναικών και στην προσπάθεια ανάκτησης χαμένων αρχών και κωδίκων. Η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi υπενθυμίζει τον ιστορικό ρόλο που έπαιξε η γυναίκα στη ζωή και την ιστορία της Κρήτης μέσα από την ιερή τέχνη της υφαντικής προκειμένου να δείξει στις νέες γυναίκες ότι και σήμερα μπορούν να έχουν έναν τέτοιο ιστορικό ρόλο, μπορούν να είναι και πάλι μεγάλες δημιουργοί όπως τότε, κατά την περίοδο της επανάστασης και την περίοδο της Αυτονομίας· ότι μπορούν πράγματι να ενεργοποιήσουν και να επανακτήσουν αυτές τις δεξιότητες και να παλινορθώσουν το ρόλο τους, γιατί συχνά μέσα από την προσπάθεια τους να εξισωθούν με το ανδρικό φύλο χάνουν την πρωτοτυπία τους και οδηγούνται σ' ένα μιμητισμό, που είναι πέρα και έξω από τη γυναικεία φύση.

Όπως η Φλωρεντίνη θύμισε στις γυναίκες ότι μπορούν να λειτουργήσουν και ιστορικά μέσω της υφαντικής, έτσι και σήμερα η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi έρχεται να τους δώσει μια σπάνια δεξιότητα που θα πλουτίσει τη ζωή τους αποδεικνύοντας στις Κρητικές ότι μπορούν να κάνουν και άλλα σημαντικά πράγματα, ιστορικά προσδιορισμένα και να διατηρήσουν ως κόρη οφθαλμού μια τεράστια πολιτιστική κληρονομιά.

Η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi ενθαρρύνει την επιστροφή στις ρίζες γιατί αυτή μπορεί να μας δώσει νόημα στη ζωή μας σήμερα, σ' ένα κόσμο που πολλά πράγματα και αξίες καταρρέουν και να μας δείχνει ότι κάθε φορά η γυναίκα με τις αναπλαστικές και δημιουργικές της δυνάμεις μπορεί να έχει και θα έχει ένα ιστορικό ρόλο.

Ας μην ξεχνάμε πώς «Όποιος ξεχνά την ιστορία του είναι καταδικασμένος να την ξαναζήσει».

